

*****Concept*****

Aan de colleges van GS van de Provincies Drenthe en Groningen

Geachte Colleges,

Bijgaand sturen wij u ter kennisname de jaarrekening van de Stichting Borg. Deze jaarrekening is door de Raad van Toezicht van Stichting Borg vastgesteld in haar vergadering van 15 juni jl. en betreft een verlengd jaar, gezien de ingangsdatum van de door Provincies en SNN verstrekte subsidies.

Graag informeren wij u met deze brief tevens over de stand van zaken en de voornemens (met specifieke aandachtspunten) voor het vervolg van de Stichting Borg.

Stand van zaken

Inhoudelijk

In de achter ons liggende periode is in een structuur van werkstromen gewerkt aan de doelen van de Stichting Borg volgens het ingediende en geaccordeerde projectplan. Onderstaand een kort resumé:

- Meerdere studies zijn door een werkstroom "Infrastructuur" uitgevoerd ten behoeve van:
  - o Kostenstudies naar de mogelijke transport tracés in het kader van de voorbereiding op de procedure van tracé besluitvorming;
  - o Een bredere analyse van de door EBN/Gasunie aangegeven mogelijke opslaglocaties in Noord-Nederland;
  - o Een pre-feasibility studie voor de door het Ministerie aangegeven shortlist opslagvelden (uitwerkingsstudies van opslagmogelijkheden van deze shortlist locaties);
  - o Kostenstudies van deze op de aangegeven shortlist gegeven mogelijke opslaglocaties van de opslag, teneinde een tweetal gefundeerde NER300 aanvragen te doen,
- In een werkstroom "Regelgeving" is het plannings- en vergunningentraject in kaart gebracht voor de realisatie van de CO2 infrastructuur.
  - o Hierbij zijn de afzonderlijke planningen van de NER300 tender procedure, MER planningen en technische planningen (ontwerp tot en met bouw en ingebruikstelling) samengesteld tot een integrale planning van de gehele keten en het totaalproces;
  - o Dit proces is uitgevoerd in nauw overleg met het Rijk en de Regionale overheden.
- Ten behoeve van de communicatie zijn meerdere activiteiten ondernomen, die zijn gecoördineerd door een werkstroom "Draagvlak". Op het vlak van communicatie is ook de samenwerking gezocht met onder meer de provincies, het Rijk en de Milieufederaties. Deze activiteiten betroffen onder andere:
  - o Communicatiemiddelen (analoog en digitaal) zijn ontwikkeld, ingezet en actueel gehouden;
  - o Er is een - dagelijks verschenen - nieuws(selectie) opgezet;
  - o Faciliteren en mede voorbereiden van de beoogde Noordelijke Dialoog;
  - o Faciliteren van het zgn. Communicatieplatform waarin alle communicatie stakeholders hun bevindingen uitwisselden en acties werden afgestemd;
  - o Verder zijn vele externe contacten onderhouden (lokaal, regionaal, pers, instellingen (RUG, CATO, etc.), etc.);
  - o Vervullen vraagbaakfunctie voor bij bewoners levende vragen. Terugkoppeling vond rechtstreeks en via de website plaats.
- Teneinde zicht te krijgen op de economische impact, die CCS kan hebben voor Noord Nederland en die ook te trachten te versterken, zijn door een werkstroom "Business" enkele onderzoeken uitgevoerd waaronder:
  - o Een inventarisatie van mogelijkheden tot hergebruik van CO2;
  - o Een eerst analyse van de economische impact van CCS op het terrein van werkgelegenheid en investeringen, tijdens de opbouwfase en structureel;
  - o Doel was en is een zo groot mogelijke versterking van de Noord Nederlandse economie mee te helpen bereiken.

- Er zijn uiteindelijk twee businessplannen opgesteld en ingediend bij het Ministerie van EL&I ter beoordeling en doorgeleiding naar Brussel
  - o Eén door een groep bedrijven met als penvoerder Essent/RWE;
  - o Eén door een groep bedrijven met als penvoerder Nuon/Vattenval.

Financieel

In de eerste periode, die liep van augustus 2009 (startdatum subsidie) tot en met 2011 is/wordt – inclusief de voor 2011 aangegane verplichtingen – ca. 25 % van de totaal voorziene kosten besteed (ca. € 2.000.000). Hiervan was ca. € 1.000.000 afkomstig van SNN en de Provincies. De door u verstrekte eerste termijnen (€ 100.000 van de totaal toegekende € 200.000 (Drenthe) resp. € 240.000 van de totaal toegekende € 600.000.- (Groningen) zijn hier mede voor ingezet. Derhalve is van deze toegekende subsidiebedragen ook ca. 25 % (€ 40.000 resp. € 150.000) besteed aan alle – ook in de beschikking van de Provincie Drenthe genoemde – onderdelen, met een relatief zwaartepunt op communicatie en infrastructuur. Dat houdt in dat, inclusief de aangegane en te voorziene verplichtingen 2011 nog een bedrag resteert voor het reeds verleende voorschot van ca. € 60.000 (Drenthe) en € 90.000 (Groningen), in te zetten in het **vervolgtraject 2012**.

Voornemens voor het vervolg

In de vergadering van de Raad van Toezicht van de Stichting Borg van 15 juni jl. is besloten om de werkzaamheden van de Stichting voort te zetten. Wel zal door de besluitvorming vanuit het Ministerie van EL&I op het dossier van CCS het oorspronkelijke projectplan moeten worden bijgesteld. De deelnemers in de Stichting Borg handhaven vooralsnog hun financiële participatie. Met NAM en Gasunie vindt nog nader overleg plaats over hun rol in het vervolgtraject.

Over aanpassingen in het projectplan is met alle partijen, dus de deelnemers in Borg en de subsidiegevers (SNN en de provincies) op ambtelijk niveau contact geweest. De aanpassingen zullen naar verwachting van dien aard zijn, dat vanuit de bestaande doelstellingen gewerkt blijft worden, dat de scope naar offshore opslag wordt verlegd en dat de projectduur met één jaar zal moeten worden **verlengd**. Hiermee kan SNN naar verwachting akkoord gaan.

Het besluit van de Raad van Toezicht is in overeenstemming met de lijn, zoals die recent door het Ministerie van EL&I uitgezet is (Energienotitie 2011, rapportage Topteams (m.n. Topteam Energie) waarin naast de beleidsputen "energiebesparing" en "inzetten op ontwikkeling duurzaam", CCS duidelijk beleidsonderdeel is als noodzakelijk in het transitieproces en in de derde beleidsput "schoon fossiel".

Op dit moment wordt gewerkt aan het definitieve **vervolgvoorstel** voor de Stichting Borg en het bijbehorende aangepaste kasritme. Over de inhoud daarvan vindt overleg plaats, door de deelnemers in Borg en de subsidiegevers. Dit overleg is gericht op een vervolgtraject waarover consensus bij alle betrokken partijen bestaat. Onze inzet blijft daarbij gericht op de oorspronkelijke doelen. Onderstaand treft u de hoofdonderdelen aan, met korte uitwerking.

Trefwoorden voor allen, maar zeker ook voor U als Provincies zijn daarbij kennisontwikkeling, alle stakeholders correct informeren, gedegen en betrouwbare communicatie, samenwerking in Noord Nederland, economische ontwikkelingskansen en reductie van CO₂. Niet onvermeld mag blijven dat het Ministerie van EL&I onshore opslag (2011.02.14) niet definitief heeft afgewezen.

Specifieke aandachtspunten voor het vervolg

- Het opzetten en uitvoeren van een **communicatiestrategie**
  - o Doel is om te bereiken dat we er in gaan slagen om de bevolking/inwoners mee te nemen in de redenering, dat het Noorden van Nederland grote kansen heeft in de sector energie. Veel hangt af van het vinden van de formule om acceptatie te bereiken;
  - o In wezen is de boodschap, dat de toekomst van Noord Nederland positief verbonden is met de rol die we op energiegebied kunnen gaan vervullen: dé energieregio: een regio om trots op te zijn, er te werken, er te leven;
  - o Middelen om dit te bereiken (nog nader vorm te geven) kunnen zijn:

Met opmerkingen : Dit onderdeel veel duidelijker! Duidelijk moet zijn welk deel van het 'voorschot' uit 2010 over is. Aangezien CCS land is afgeblazen is er geen enkele reden aan te nemen dat in 2011 het tweede 'voorschot' zal worden uitgekeerd. Voor (een deel van) het resterende bedrag uit 2010 kan hooguit verzocht worden dit in te mogen zetten in een vervolgtraject aan de hand van aangepast projectplan.

Met opmerkingen NB dit mag niet zomaar. Project eindigt 2011, voor verlenging verzoek om uitstel indienen/ingediend.

Met opmerkingen : Aangeven dat in dit kader een verzoek om uitstel is ingediend.

Met opmerkingen In september moet er een definitief vervolgvoorstel liggen, anders gaat het te lang duren.

Met opmerkingen : Dit is voor Drenthe het belangrijkste punt. Hierdoor kan ook spin-off voor andere ondergrond projecten zoals CAES, geothermie, aardgasopslag gegenereerd worden. Nu zijn alle ondergrondse projecten 'eng'. Dus communicatie over CCS ook gebruiken om gebruik van de ondergrond in het kader van energietoepassingen te promoten. "maatschappelijk draagvlak voor gebruik van de ondergrond ten behoeve van energieprojecten"

- we zullen aan maatschappelijk draagvlak moeten werken, maar dan door het vergroten van kennis en inzicht in de materie, in de samenhang der dingen op het energiegebied en met respect voor de vragen en zorgen, die men heeft. Dus met open vizier en met alle partijen en betrokken belangen;
    - hierbij ook te denken aan bewustwording (awareness), via een digitaal wellicht ook via een fysiek kenniscentrum CCS;
    - sense of urgency van politici en bedrijven om dit te willen bereiken en erachter te (blijven) staan (samenwerking);
    - ook zullen we een betere relatie met de pers en media moeten bouwen, om ook hen te interesseren om info te gaan publiceren;
    - de kern van het voor ons liggend communicatietraject is een rustige opbouw.
  - Borg wil dat graag benoemen als het **bouwen aan een zandbodem**: het goed uitvoeren van een traject van beschikbaar maken van betrouwbaar gevonden informatie. Een traject dat juist **geen** project is (dus geen procedure, geen druk, geen deadline die mensen in posities dwingt): de "kamer CO2/CCS" in het "huis" van de breder te voeren klimaat- en energiediscussie (deze laatste discussie niet door Borg te voeren);
  - Bedacht moet daarbij worden dat draagvlak niet zomaar ontstaat: draagvlak is - in een proces van kennis, begrijpen, acceptatie - een resulterende parameter;
  - De "zandbodem" kent derhalve een aantal volgtijdelijke groeistadia: **Kennis aanreiken, Samenhangen beter begrijpen, Begrip, Acceptatie, Draagvlak**
  - Stichting Borg (bedrijven, gesteund door regionale overheid en in relatie tot de politiek) kan dit proces vanuit zijn netwerkpositie uitvoeren om reden van:
    - Maatschappelijke relevantie CCS inzake klimaatdoelen in het samenspel tussen overheid én (MVO kant van) bedrijven
    - Te verwachten heffingen op CO2 uitstoot
- Stichting Borg gaat haar deelnemers ondersteunen bij het denken over / analyseren van / de voorbereiding van business cases voor een mogelijk **offshore demonstratieproject** voor volgende ronde van de NER300 en het mogelijk vervolg hiervan voor CCS in Noord Nederland. Informatie vanuit Brussel wijst niet op een uitstel van het openen van de tweede ronde van de NER300 tender;
- Bovengenoemde ondersteuning zal gaan inhouden het deelnemen aan / (doen) uitvoeren van voorbereidende technische, financiële, juridische, planologische, alsook communicatieve en organisatorische activiteiten ten behoeve van de realisatie van een infrastructuur voor CO2 afvang, opslag en transport;
- hiermee kunnen verdere kansen voor Noord Nederland in beeld komen, bijvoorbeeld het ontwikkelen van een CO2-hub in de Eemshaven, met wellicht kansen voor een marktgebied buiten Nederland;
  - het met de deelnemers meedenken om die verbindingen tussen partijen te leggen, die ten dienste staan aan het uiteindelijk commercieel aantrekkelijk maken van CCS.
- Het verkrijgen van een gedegen **inzicht in het economisch potentieel van CCS voor Noord Nederland**
- De verwachting is, dat de prijs van CO2 emissierechten zal stijgen. Op dat moment kan de eerder opgedane ervaring ingezet worden (groeiend aantal opdrachten, groei van het aantal bedrijven, nieuwe bedrijvigheid, export);
  - Het economisch potentieel omvat:
    - Investerings in de opslag zelf, maar ook in het onderhoud van deze installaties (dus direct samenhangend met de opslagketen);
    - Effecten op de economie en de werkgelegenheid;
    - Incidentele effecten tijdens de bouw en ontwikkeling van installaties
    - Structurele effecten in directe zin (bouw, onderhoud, diensten, toeleveranties, etc.);
    - Structurele effecten in indirecte zin (spin-off, detailhandel, zorg, etc.);
  - Vestiging van nieuwe bedrijven (door CO2 uitgelokte activiteiten, maar ook door verbetering vestigingsklimaat (erbij willen horen)): CO2 cluster Noord Nederland.
- Het opzetten en uitwerken, samen met business partners als Energy Valley, bedrijven en kennisinstututen, van een strategie voor het **benutten/hergebruiken van CO2: van afvalstof naar grondstof**.

Met opmerkingen : Dit is vooral voor Groningen van belang, niet voor Drenthe.

Met opmerkingen : Dit zou wel voor Drenthe van mit kunnen zijn. Misschien niet direct in de drentse praktijk te brengen, maar wel politiek relevant.

- Stichting Borg opereert in toenemende mate als **onderdeel van een netwerk**, waarin CCS logisch onderdeel wordt/is van de bredere klimaat- en energiediscussie, zonder als single issue "in de wind te staan". De bedrijven/deelnemers kunnen Stichting Borg daar mede voor benutten;

Ik verwacht u hiermee naar behoren op de hoogte te hebben gesteld, enerzijds van de activiteiten die tot nu toe door de Stichting Borg verricht zijn en anderzijds van de voornemens voor de nu voor ons liggende periode.

Stichting Borg is daartoe, gesteund door zijn deelnemers en stakeholders, gemotiveerd. Wij zullen na de zomer een aangepast projectplan aan alle deelnemers en subsidiegevers doen toekomen, zodat getoetst kan worden of de voorgenomen activiteiten blijven sporen met de voorwaarden voor de verstrekte subsidies.

Wanneer dit schrijven u tot nadere vraagstelling brengt, ben ik gaarne bereid met u in overleg te treden om deze te beantwoorden.

Met vriendelijke groet,
Stichting Borg

Voorzitter Raad van Toezicht